

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

redactie: dovenetel 45 - Heerenveen

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

W. Janse — Katwijk

Gedenk Jezus Christus, de Opgewekte!

*„Gedenk, dat Jezus Christus uit de doden is opgewekt,
uit het geslacht van David, naar mijn evangelie...”*

2 Tim. 2 : 8

Is het niet wat vreemd, dat Paulus zijn leerling en geestelijk kind Timotheüs daar zo met nadruk op wijst: „Vergeet dit vooral niet: Jezus Christus, de zoon van David, is uit de doden opgewekt. Zo luidt mijn evangelie”? Is Timotheüs' werk als evangelist in Efeze niet het tastbare bewijs dát de Here uit de doden is opgestaan? Is het nodig, dat Timotheüs daar op gewezen wordt? Is het nodig, dat de kerk vandaag daar op gewezen wordt?

Als je het paasevangelie leest, valt altijd weer die schrille tegenstelling op tussen het geweldige gebeuren van de opstanding en de situatie van de discipelen van de Opgeestane. Christus triomfeert - de discipelen zijn gedessilluseerd. Een levende Heer - een doodse gemeente, die leeft in herinneringen.

Die tegenstelling bestaat nog steeds. Leeft de kerk ná Pasen ook vanuit Pasen?

Als Paulus bovengenoemde woorden schrijft, is daarvoor een concrete aanleiding: in het leven van Paulus zelf, in het leven van Timotheüs en in het leven van de gemeente waar Timotheüs werkt.

Paulus zit gevangen, in Rome. Voor de tweede en nu ook de laatste keer. De grote heidenen-apostel en zijn evangelie: geboid, monddood gemaakt, lijkt het. De dood staat Paulus voor ogen (4 : 6). Wat gaat er dan niet door een mens heen? Timotheüs zet het werk van Paulus voort. In een niet al te vriendelijke omgeving! Efeze is een goddeloze stad. Daar staat de wereldberoemde tempel van Artemis, met een perverse cultus die het hele stadsleven beheerst, tot de toeristenindustrie toe (Hand. 19). Timotheüs, onervaren, zonder Paulus: zal hij het aankunnen?

Bovendien, het gemeentelven wordt bedreigd. Hymeneüs en Filetus breken het geloof van sommigen af met hun bewering dat de opstanding al heeft plaatsgehad. Reden genoeg voor Paulus om bezorgd te zijn. Over zichzelf. Over Timotheüs: zal hij standvastig blijven? Over de gemeente: zal zij het vergif van de dwaalleer voor zoete koek slikken? Gaat zij de weg van Fygelus en Hermogenes, van Demas (1 : 15; 4 : 10)? Wat doet Paulus in deze ogenschijnlijk troosteloze situatie? Zich gedragen als zonder hoop? Integendeel! De Heer is waarlijk opgestaan! Jezus leeft: daarom kan Paulus sterven. Jezus leeft: daarom kan Timotheüs verder. Jezus leeft: daarom zal de gemeente niet ondergaan. En daarom, Timotheüs, gedenk, dat Jezus Christus uit de doden is opgewekt!

Eigenlijk schrijft Paulus niet: „Gedenk dát Jezus Christus is opgewekt”. Hij schrijft: „Gedenk Jezus Christus als de Opgewekte”. Dat is niet helemaal hetzelfde. De inhoud van ons geloof is niet alleen het feit van de opstanding, maar boven alles de Opgeestane Zelf. Het moet niet zo zijn, dat de aandacht meer gericht is op het lege graf ten bewijze van de opstanding, dan op Hem die uit het graf opstond. Ons heil hangt exclusief aan de Opgeestane, of liever de Opgewekte. Jezus stond op, de Vader wékte Hem op. Paulus richt de aandacht op de Vader. Pasen is vooral zijn werk. Het is Zijn „Voldaan” onder de rekening, Zijn „Amen” op Jezus' „Het is volbracht”. De prijs is betaald, het offer aanvaard, de schuld verzoend.

Jezus de Opgewekte, dat is: Zijn werk is niet te vergeefs!

Uniek in Paulus' brief is de volgorde van Jezus' namen. Schrijft Paulus elders „Christus Jezus”, hier keert hij de volgorde om: „Jezus” voorop, met extra nadruk. Jezus is de naam die Gods Zoon kenmerkt als echt mens, in zijn vernedering. Echt menselijk bloed drupte langs het kruis; een echt mens werd in het graf gelegd; een echt mens stond op uit het graf - niet een geest of een aartsengel (zoals de Jehova's-„getuigen” zeggen) maar Jezus. Eén van ons. De eerste van een niet te tellen menigte mensen. Mensen die even echt als Hij stierven, die even echt begraven werden en die even echt, net als Hij, zullen opstaan. Niet als geest, niet als engel, maar

OPBOUWVERGADERING

De gereformeerde persvereniging „Opbouw” hoopt haar jaarvergadering te houden op **ZATERDAG 7 MEI**.

In de morgenvergadering, die te 10.30 uur begint, zal Ds L. W. G. Blokhuis van Schiedam spreken over het onderwerp:

DE ANTIFOON.

De stem van de christelijke minderheid over Israël.

Deze vergadering, die voor ieder toegankelijk is, wordt gehouden in de Jeruzalemkerk, Troosterlaan 65 te Utrecht.

De huishoudelijke vergadering voor de leden van de persvereniging wordt 's middags gehouden en zal uiterlijk te 16.00 uur beëindigd worden.

Er is gelegenheid tot het nuttigen van een broodmaaltijd. Degenen die hiervan gebruik wensen te maken worden verzocht onderstaand strookje in te vullen en vóór 3 mei a.s. toe te zenden aan het secretariaat van de persvereniging: Anne Franklaan 14, 3417 GE Montfoort.

Het Bestuur

Ondergetekende te
..... wenst deel te nemen aan de broodmaaltijd op 7 mei 1983.

(handtekening)

IN DIT NUMMER

- 105 Ds W. Janse,
Gedenk Jezus Christus, de Opgeestane !
- 106 Mr J. Meulink,
Is er een hel ?
- 108 H. Algra,
Ik heb een vriend
- 108 Prof. B. Goudzwaard,
Een zondag in Nicaragua
- 110 Boekbesprekingen

als jongen of meisje, man of vrouw. Echt, met een lichaam. Als Jezus eens niet was opgewekt...

Maar nu, Jezus Christus is opgewekt uit de doden. Hij leeft en regeert. Vergeet ook dat laatste niet! Hij is „uit het geslacht van David”. Zijn erfgenaam, met recht op de troon. Hij is de Koning.

Dat is Paulus' evangelie. Zo heeft hij Hem gepreekt. Paulus bindt Timotheüs aan het Woord. Ons ook. Wij worden gebonden aan het Woord zoals verkondigd door... Vult u de namen maar in. Die van professor Veenhof is daar pas bij geschreven. Gedenk Jezus Christus zoals door hem en anderen naar Paulus' evangelie verkondigd!

Gedenken is iets anders dan in gedachten in de geschiedenis terugreizen. Al heeft gedenken alles met historie te maken. Gedenken is als roeien in een roeiboot: kijkend naar het vertrekpunt vóóruit gaan. Gedenken is veel meer dan vasthouden aan de zuivere leer, al was dat voor Timotheüs tegenover Hymeneüs en Filetus nodig.

Jezus Christus' gedenken is, om het met de klassieke bewoordingen van de Nederlandse Geloofsbelijdenis te zeggen: Hem met het geloof omhelzen. Omhelzen is: iemand tegen je aan trekken, in de armen nemen, met hem of haar alles te maken willen hebben, liefhebben. De Opgewekte gedenken is: met Hem alles te maken willen hebben, Hem liefhebben, je gedachten als krijgsgevangenen brengen onder de gehoorzaamheid aan Hem, in al je doen en laten je door Hem laten bepalen.

Dat gedenken opent perspectieven. Paulus' woorden zijn een bemoediging. Voor hem zelf: hij kan sterven, want de Here leeft. Voor Timotheüs: hij kan werken en lijden, want de Here leeft. Voor de gemeente: zij blijft bestaan, want haar Heer leeft en regeert. Voor ons: wie moeizaam werkt - het is in Hem niet te vergeefs; wie lijdt - Jezus ging ons voor en overwon; wie sterven gaat - Jezus leeft! „Immers, indien wij met Hem gestorven zijn, zullen wij ook met Hem leven; indien wij volharden, zullen wij ook met Hem als koningen heersen; indien wij Hem zullen verloochenen, zal ook Hij ons verloochenen; indien wij ontrouw zijn, Hij blijft getrouw, want Zichzelf verloochenen kan Hij niet” (vs. 11-13).

J. Meulink — Enschede

Is er een hel?

Het happy-end geloof

Op de vraag of er een hel bestaat wordt door steeds meer mensen een ontkennend antwoord gegeven. Zelfs gereformeerde predikanten willen niet meer van een hel weten. Zo schreef ds A. J. H. Brussaard voor enkele jaren in „Als een mus op het dak”, dat de hel moet verdwijnen, omdat dit een van de wrede trekken van het christelijk belijden is. Het „hel”geloof heeft een onvoorstelbare angst teweeggebracht. Die angst voor de hel mag er niet zijn. Immers de apostel Johannes schreef, dat in de liefde geen plaats is voor angst. Echte liefde sluit angst uit.

Nu lopen predikanten als ds Brussaard alleen maar wat achter bij anderen. Op zichzelf is loochening van het bestaan van de hel niets nieuws.

Ibsen schreef al in de vorige eeuw:

*Want elk geslacht heeft eigen wijs,
het onze vreest niet meer de hel.
Verdoemenis is bakerpraat;
Het hoofdgebod is: wees humaan.*

De engelse filosoof Russel schreef, dat Christus een ernstige karakterfout heeft gehad. Want het is niet in te zien, dat iemand die werkelijk wil doorgaan voor menslievend, kan geloven in een eeuwigdurende straf.

Een andere Russell, een Amerikaan, kwam met de kerk in botsing over de hel. Fel was hij tegen de leer, dat er een plaats zou zijn van eeuwige pijn. Deze Russell werd de stichter van de beweging van de Jehova's Getuigen. Met trots vertellen zij, dat Russell het vuur van de hel heeft uitgetrapt.

Zo zijn er in onze tijd veel bewegingen, die van een hel niet willen weten.

De hel past niet meer bij het moderne wereldbeeld. Het is toch al te simpel, zo zegt men, vromen naar de hemel te bevorderen en de slechten te verdoemen in het hellevuur. Het kan toch geen zedelijke betekenis hebben de mens angst aan te jagen met de hel? De hel is een middeleeuws begrip, een verouderd wereldbeeld. Deze leer gaat in tegen de humaniteit. Het moderne happy-end geloof verdraagt zich niet met de hel.

Een tegenstelling tussen Johannes de Doper en Jezus?

Zij, die het bestaan van een hel ontkennen hebben nogal moeite met de prediking van Johannes de Doper. Johannes waarschuwt het volk Is-

doen, nl. bruiloftje spelen, willen ze niet meedoen. Dan maar begrafenisje spelen. Maar ook dan blijven die kinderen lusteloos. Niets kan hen in beweging brengen.

Zo is nu het volk Israël, zegt Jezus. Johannes was een sombere figuur, die zich ver hield van elk levensgenot. Hij riep maar steeds op tot bekering en wees op het komende oordeel. De leiders van Israël bleven echter onaandoenlijk en onbewogen.

Dan treedt Jezus op. Zijn leefwijze was heel anders. Hij zat aan bij maaltijden en werd zelfs op bruiloften gezien. Hij nam gewoon deel aan het dagelijks leven.

Voor de armsten was hij te spreken. Voor zondaren had hij een vriendelijk woord.

Aan het graf van Lazarus weende hij. Hij kwam om de treurende te troosten. Maar hoe aantrekkelijk zijn verschijning ook was, ook van Hem wendt Israël zich af.

Johannes was hen te ernstig en Jezus was niet ernstig genoeg. Het volk Israël wilde niets weten van het koninkrijk Gods. Voor de donder beelden ze niet en als het Evangelie hen lokte, namen ze dat ook niet aan.

In deze gelijkenis laat Jezus zien, dat er geen tegenstelling is, tussen zijn prediking en die van Johannes. Zowel de dreiging van het oordeel als de prediking van Jezus die zichzelf aanbiedt, hebben de bedoeling Israël tot bekering te brengen.

Wat Jezus over de hel zegt

Jezus spreekt trouwens zelf ook over het komende gericht. Over de hel, waar de worm niet sterft en het vuur niet wordt uitgeblust.

Eigenlijk zou ds Brussaard met deze woorden van Jezus ook niet erg gelukkig moeten zijn. Zo ver gaat hij echter niet. Hij zegt, dat Jezus deze beelden gebruikt om ons wakker te schudden. Zijn opmerkingen zijn geen doel, maar middel.

Dat beeld van „eeuwig moeten branden” leefde bij zijn toeschouwers, en daarom maakte Hij er gebruik van om fel te protesteren tegen alles wat aan ons goddeloos en onmenselijk kan zijn. Waarom ds Brussaard aan de waarschuwingen van Johannes niet dezelfde verklaring geeft, wordt niet duidelijk.

De woorden van Jezus, aldus ds Brussaard, geven dus niet het recht om in de hel te geloven. Het is toch te bar om te geloven in een sadistische God, die gestorvenen welke niet het juiste geloofssysteem hebben gevolgd, eindeloos en vreselijk in hets vuur doet branden.

Vreemd, dat Jezus dan toch wel de mensen angst aangejaagd heeft, en geregeld en met nadruk over de hel gesproken heeft.

Zo heeft Jezus getuigd van het gericht over alle mensen (Matth. 12: 37).

Hij sprak van het helse vuur (Matth. 5: 22) en zegt dat aan de liefdelozen en onrechtvaardigen „geween en

tandengeknars" ten deel zal vallen (Matth. 22 : 13).

De Heiland spreekt zelfs 75 maal over de realiteit van de hel. En het laatste woord, dat Jezus volgens Mattheüs 25 : 46 in openbare prediking sprak ging over eeuwige straf en eeuwig leven.

Wij kunnen de beslissing tussen hemel en hel niet omzeilen. Zijn belofte en dreiging zijn even waar.

Een angstgeloof

Nu valt helaas niet te ontkennen, dat er predikers geweest zijn en misschien nog wel zijn, die erg royaal met de verdoemenis werkten en te weinig lieten doorklinken het woord van Jezus: komt tot Mij allen die vermoeid en belast zijn en Ik zal u rust geven.

Daar is een verhaal over Brummelkamp, een van de vaders van de Afscheiding, die de klacht kreeg dat hij weinig liet doorklinken van de donder op Horeb. Hij nam zich voor, dit dan maar eens te doen. Toen hij echter zijn gemeente voor zich zag, kreeg hij het er toch moeilijk mee. Hij zag daar al die mensen met hun vele zorgen zitten en besloot toen toch maar weer hen te troosten.

De Schrift heeft ook niet de bedoeling de mens te kwellen als ze over de hel spreekt. Christus wil ons juist van de angst bevrijden. Christus trekt de mensen niet tot zich door met de hel te dreigen. Ook de kerk heeft niet de roeping de men-

sen de hel te verkondigen en hen zo schrik aan te jagen.

De kerk heeft niet de hel te prediken, maar de blijde boodschap van de verlossing. Hij komt tot ons met het aanbod: kies voor Mij. Open uw hart voor Mij en ge zult gered worden.

Het christelijk geloof brengt de mensen niet in de angst voor de hel, maar opent de ogen voor het angstwekkende waar de mens in terecht dreigt te komen.

We mogen Christus juist zien als de mogelijkheid de angst voor de hel te overwinnen.

In strijd met Gods liefde ?

Zijn veroordeling en hel niet in strijd met Gods liefde? God is toch geen sadist?

Wanneer men zo spreekt, ziet men dan wel hoe erg de zonde, de afval van God is. Juist de kruisdood van Christus laat ons zien, hoe dodelijk ernstig, hoe afschuwelijk de zonde is. Van nature begrijpen we dit niet. Daarom is het voor een mens zo moeilijk te aanvaarden, dat er een hel is. We moeten ervoor oppassen, dat we de liefde van God richten naar de menselijke liefde en God gaan beoordelen naar onze maatstaven.

Hoe verschrikkelijk de hel ook is, juist Christus, de vleesgeworden liefde, spreekt erover. Hij kon dan ook naar de maatstaf van God de ernst van de zonde peilen. En Hij heeft de consequentie daarvan in

zijn lijden aanvaard. Wie iets afdoet van de werkelijkheid van de hel, doet daarmee af aan de verlossende liefde van God.

Wanneer Jezus tot ons spreekt over de hel is dat een onderstreping van de ernst van het Evangelie der verlossing, dat nooit straffeloos verworpen kan worden. Wanneer wij maar blijven zien, dat die hel de keerzijde is van het Evangelie.

God is barmhartig

God is barmhartig, maar bij mensen, ook bij christenen, ontbreekt daar vaak veel aan. In het boekje „Na vijftig jaren" vertelt mijn vader hoe men in de kring van oud gereformeerden in het begin van deze eeuw over de hel sprak.

„Alle kinderen die jong stierven werden met een grote zwaai in de hel geworpen, zo maar. Wie heel vroom was liet de hemel leeg. Een uit hen vertelde mij, dat er in Domburg drie waren, maar hij kon in Meliskerke niet verder komen dan twee. Maar een kind zalig worden? In geen geval."

Wanneer men zo spreekt, geeft men voedsel aan de gedachte, dat God wreed zou zijn.

Over anderen moeten we ons maar geen oordeel aanmatigen.

Daar wordt wel de vraag gesteld hoe het nu zal gaan met de heidenen die Christus nooit gekend hebben. Met groten als Socrates en Plato. Met al die kinderen die jong gestorven zijn.

Prof. K. Schilder schrijft daarover in „Wat is de hel?": „Vergeet niet dat de Bijbel over het lot van zulke mensen zich opzettelijk zeer onvolledig uitlaat. Al tellende en wegen- de vergeet men het beproeven van eigen hart."

Schilder sluit zich hier ook aan bij wat Bavinck in zijn Dogmatiek schreef: „De Gereformeerden wilden ten eerste de mate der genade niet vaststellen, waarmede een mens onder vele dwalingen en zonden nog aan God verbonden kan zijn, noch de graad der kennis bepalen die tot zaligheid onmisbaar is. En ten andere hielden zij staande, dat de mid- delen der genade niet absoluut noodzakelijk waren tot zaligheid en dat God ook buiten Woord en sacramenten kon wederbaren ten eeuwig- gen leven... Zij (bedoeld wordt de Gereformeerde belijdenis) vindt de diepste oorzaak der zaligheid alleen in Gods welbehagen, in zijn eeuwige ontferming..."

Als de discipelen aan Jezus vragen, of er weinigen zijn die zalig worden, antwoordt de Heiland: „strijd om in te gaan door de enge poort, want velen zullen zoeken in te gaan en zullen niet kunnen" (Lukas 13 : 24).

Dat alleen is van rechtstreeks belang voor ons.

Wat betekent eeuwige verdoemenis ?

Op deze vraag moet het antwoord sober zijn. Waar de hel is weten we niet en we moeten daarover ook maar niet speculeren. De Schrift zegt ons wel dat het een oord van verschrikking is, maar zij doet dat in beelden en gelijkenissen omdat het ons begrip te boven gaat. Wij kunnen ons de hel slechts voorstellen in de ons bekende begrippen van ruimte en tijd.

In de hel is de absolute verlatenheid van God. Daar zal men God kennen zonder tot hem te kunnen komen. Op de aarde leven velen ver van God, maar ze realiseren zich niet, wat ze daarmee verliezen. Bij het gericht komt het ogenblik, waarop we mogen zien wat we geloofd hebben, maar ook het ogenblik waarop we zien wat we niet geloofd hebben. De verlorenen zullen dan de bron van het leven zien zonder eruit te kunnen drinken. Christus heeft de godverlatenheid aan het kruis zelf ondervonden. Maar Hij heeft dat gedragen, opdat wij nimmer van God verlaten zouden worden. Om ons te vrijwaren voor de hel.

Het geloof in de hel een wrede trek in het christelijk geloof?

Wie dat zegt heeft er niet veel van begrepen.

Immers de Schrift wijst ons de weg om de hel te ontgaan: Jezus Christus.

Dan jagen dood, gericht en hel geen angst meer aan.

Integendeel, wij mogen die dag van het gericht met groot verlangen tegemoet zien.

STAAT EN STAND

Op zaterdag 26 maart j.l. was er een discussie voor de EO-radio in de rubriek „Deze week". Het onderwerp was zelfonderzoek. De deelnemers aan het gesprek waren, als ik het goed gehoord heb Ir. van de Graaf van de Gereformeerde Bond, Professor Velema uit Apeldoorn en dr. Ouweneel, van ik weet niet welke groep. In die discussie ging het over de vraag hoe, wanneer en waarover een christen zichzelf moet onderzoeken t.o.v. zijn houding tegenover God en Zijn genade. In dat gesprek werden toen de woorden staat en stand gebruikt. Met de staat van een christen wordt bedoeld dat hij al dan niet recht staat voor de HERE in die zin dat hij een kind van God is, wedergeboren is of hoe men dat gewend is aan te duiden. Met de stand wordt dan bedoeld op het feit dat de feitelijke toestand van een christen vaak aan de staat niet beantwoordt. Petrus, toen hij de Heer verloochende was een kind van God, een gelovige, maar zijn toestand was met zijn staat voor God geheel in strijd. Hetzelfde kan men van David zeggen na zijn zonde met Bathseba en zijn moord op Uria tot de tijd dat hij tot inkeer werd gebracht door de HERE.

pastorale notities

DOOR
H. AMELINK

In gezang 473 van het Liedboek voor de kerken komen de woorden staat en stand ook voor. „Neem en weeg mijn staat en stand in de weegschaal van uw hand. Maak dat ik in deemoed leer knecht te zijn als Gij, o Heer." Het gesprek op die zaterdagavond was nogal onbevre- digend. Het kan ook haast niet anders in zulk een korte tijd over zulk een belangrijk onderwerp. Merkwaardig was dat ik me beter kon vinden in wat dr. Ouweneel zei dan wat gezegd werd door de mannenbroeders van de Gereformeerde Gezindte. Dr. Ouweneel legde de nadruk op het feit dat we de beloften Gods moeten aanvaarden en de anderen voelden toch wel voor onderzoek niet alleen naar de stand maar ook naar de staat. Ik vind het hierboven geciteerde gezang 473 : 8 Lbk nogal vreemd over die staat en stand. Een beetje zwe- verig. Dat is dat hele onderscheid

tussen staat en stand ook. Je doet er niet zo veel mee. Niemand kan ontkennen dat er voor een christen altijd reden is tot zelfonderzoek. Maar als dat óók moet zijn, steeds weer „ben ik wel een kind van God?" dan zijn we toch wel op de verkeerde weg. Het Evangelie komt tot zondaren met het bevel van geloof en bekering. Het wroeten in je zelf of je wel voldoende geloof hebt en of je wel voldoende be- keerd bent is geen bezigheid van het geloof. Zelfonderzoek is noodzakelijk, maar daarbij moet geloof geloof en ongeloof ongeloof worden genoemd. En daarbij mogen we nooit vergeten dat we elke dag opnieuw onze zaligheid buiten ons zelf moeten zoeken en niet binnen ons zelf en niet bij ons zelf. Want bij ons zelf en in ons zelf is niets te vinden. En als Paulus aan de Corinthiërs zegt dat zij zich op de proef moeten stellen of ze wel in het geloof zijn, dan zegt hij tegen mensen die graag Paulus en zijn apostolaat onderzochten dat ze er beter aan doen zich zelf te onder- zoeken of ze wel naar het aposto- lische woord willen horen en zich erdoor laten gezegen.

Hij hoopt dat ze zullen inzien na onderzoek dat zij ten onrechte zijn apostelschap in twijfel hebben getrokken.

**H. Algra
Den Helder**

Naar aanleiding van:

Ik heb een vriend

Tweehonderd plus zes

Het groene land in de omgeving van Emden (Ostfriesland) op zondagmorgen. Luidkeels roepen de klokken van de klokkestoel de mensen ter kerke. In deze streek wordt de roep nog gehoord: uit veel huizen en boerderijen komen de mensen aangelopen. Er stopt ook een busje bij het zeer oude kerkgebouw. Zes geestelijk gehandicapte mensen en drie begeleiders stappen uit, en gaan de kerk binnen. Ik ben enigszins verbaasd, want het begrip „integratie” is in Duitsland niet erg bekend. Misschien vormt de kerk een gunstige uitzondering...

Als de dienst begint, zit het kerkgebouw helemaal vol. De „groep” van het busje zit achterin. Af en toe hoor je luide uitroepen. Na afloop van de kerkdienst praten veel mensen nog wat na. Met de geestelijk gehandicapten heeft eigenlijk niemand contact. Ze gaan ook wel een beetje hun eigen gang: een meisje beklimt de preekstoel, een ander wil naar boven, naar het orgel. Twee meisjes zoeken op hun manier contact: zwaaien naar de gemeenteleden. Ik krijg twee armen om mijn nek. Het lijkt wel of deze roepen om contact worden genegeerd door de gemeenteleden. Integratie? Of zaten hier 200 leden van een noordduitse kerkelijke gemeente en 6 zwakzinnigen in het historische kerkgebouw?

Aangepast: ja of nee?

Ik moest aan de bovenstaande situatie denken bij het lezen van het boek „Ik heb een vriend” van Ds. P. Vreugdenhil, predikant op een grote leefgemeenschap van zwakzinnige mensen in Ermelo. „De armoede is vaak, dat het vierende ondergeschikt wordt aan het lerende. En dan zijn er aangepaste diensten nodig, om toch nog maar iets duidelijk te maken. Wanneer de viering een volwaardige plaats krijgt, dan zijn wij voor een groot deel van het probleem van de aangepaste diensten verlost. Dan ligt het accent op het: Komt allen tesamen” (blz. 30/31).

In die duitse kerkdienst leek mij de viering niet het grootste probleem. Wel het samen-beleven, het ‘religie’.

*Abraham
ging op reis.
Naar een heel ver land.
Dat zou ik niet durven.
Ik ben bang om te verdwalen.
Maar Abraham was niet bang.
God heeft de weg gewezen.
Als ik op reis ga,
dan wil ik niet verdwalen.
Maar ik ga nooit alleen op reis.
Er gaat altijd iemand mee.
En God gaat ook mee.*

Aangepast, en toch...

Ds. Vreugdenhil signaleert ook het probleem van „het-liefdevol-apart-worden-gezet”. De verstandelijk gehandicapte mag op de voorste bank zitten. Hij mag zwaaien naar de dominee. Hij wordt speciaal aangesproken. De ‘normale’ kerk-ganger is ontroerd. De vraag is wel: dienen wij de gehandicapte daarmee? Of dienen wij onze eigen behoefte aan ongecompliceerde en emotionele geloofsbeleving?” (blz. 12/13).

Koste-wat-het-kost?

Verwacht u hier geen oordeel over het al dan niet houden van speciale kerkdiensten voor zwakzinnige mensen. Ik kan dat oordeel ook niet geven, omdat situaties zo verschillend kunnen zijn. Het zal duidelijk zijn dat Ds. Vreugdenhil de aangepaste diensten niet als ideaal ziet. „Voor een groot deel verlost zijn van het probleem van de aangepaste diensten”. Ik denk wel: die beperking „voor een groot deel” móét er wel bij. Meer tolerantie ten aanzien van verstandelijk gehandicapte mensen in de kerk is noodzakelijk, maar er wonen op onze instituten ook zwakzinnigen die in hun gedrag dermate storend (niet als waardeoordeel bedoeld) binnen de dienst kunnen zijn, dat pogingen tot „integratie” al bij voorbaat gedoemd zijn om te mislukken. Terecht legt Ds. Vreugdenhil de nadruk op het sámen-zijn, maar het moet niet zo zijn dat dan vervolgens een deel van de gemeente elders gaat kerken. Dus niet: koste-wat-het-kost!

Drie delen

De bedoeling was dat ik een recensie zou schrijven. Ik ben echter gestart met het dilemma of je voor zwakzinnige mensen aparte of aangepaste diensten moet beleggen. Een vraag die terecht ook wordt gesteld door Ds. Vreugdenhil. Het feit dat hij dit boek heeft geschreven, wijst er overigens op dat ook hij bezig wil zijn met aparte vormen van catechese voor verstandelijk gehandicapten.

De Ermelose predikant heeft het

boek niet alleen geschreven. Zijn (geestelijk gehandicapte) gemeenteleden komen ook zelf uitgebreid aan het woord, hetzij door verhalen, hetzij door tekeningen (tweede gedeelte van het boek). In het laatste gedeelte van het boek vinden we programma's voor een Bijbelclub, gemaakt door Margreeth van de Bunt en Marian Venus.

Deel één

„Warm”: zo zou de schrijfstijl van Ds. Vreugdenhil betiteld kunnen worden. Hij schrijft niet over zijn gemeenteleden als objecten. De eerste 8 hoofdstukken laten de lezer nadenken over aspecten van de pastorale zorg voor geestelijk gehandicapte mensen. Daarbij ontroerende voorbeelden van geloofsvertrouwen. „Ik ken mijn vader niet, want hij is gestorven toen ik nog klein was. Maar ik vraag in de hemel wel aan de Heere Jezus of Hij me naar mijn vader brengt”. Het 9e hoofdstuk bevat een serie tekeningen over God en geloven, gemaakt door catechisanten. Het 10e hoofdstuk geeft enkele antwoorden van diezelfde groep mensen op vragen van de

dominee weer. „Wie is God?” „Wat is zonde?” Tenslotte een preek over (wat altijd genoemd wordt) de wijzen uit het oosten (Mattheüs 2 : 1-12).

Deel twee

Tekeningen en korte uitspraken bij die tekeningen sieren het tweede deel van het boek. Een voorbeeld van een uitspraak bij een zelf-gemaakte tekening van een bewoner van het instituut waar Ds. Vreugdenhil werkzaam is, vindt u aan het begin van dit artikel. Daarna komt Cor aan het woord: een 66-jarige man, die al meer dan een halve eeuw op de inrichting woont. Van zijn kant soms verrassend rake of nuchtere opmerkingen.

Deel drie

In het derde deel worden enkele thema's voor een Bijbelclub uitgewerkt. Een voorbeeld: „Hij komt... let erop!” Daarbij als programma o.a. dat je kunt zien dat de zomer in aantocht is als je knoppen aan de bomen ziet, en een uitwerking

B. Goudzwaard — Oegstgeest

Een zondag in Nicaragua

Ik maakte deze reis als voorzitter van een delegatie van ICCC — de interkerkelijke commissie voor ontwikkelingsprojecten in Nederland — op verzoek van de Evangelische kerken in Nicaragua, die zich in CEPAD (de hulp en ontwikkelingsorganisatie van de Nicaraguaanse protestanten) aaneengesloten hebben.

Zondagochtend 21 februari 1983. Het is warm, bijna dertig graden, wanneer we uit ons bestelwagentje stappen op het met palmen en bananenplanten wildbegroeide terreintje van de arme boeren-Baptistengemeente, zo'n 20 km van de hoofdstad Managua. Van heinde en verre stromen de mensen er naar toe, voortsjokkend op de rulle wegen: er worden er deze zondag wel 2000 verwacht, om samen het oogstfeest te vieren. Een feest dat nu pas op gang komt, want het zal minstens drie dagen duren - en de arme feestgangers hebben hun tien-den meegenomen! Het is dan ook een echt feest. De lucht van het bakken van vlees en bananen komt je onmiddellijk tegemoet. Er staat een gammel ijskarretje tegen een boom, met kinderen er omheen. En de blijheid straalt van de meeste gezichten. In het kerkgebouwtje

wordt in- en uitgelopen. Maar het zit propvol, wanneer uit Deuteronomium wordt gelezen over de drie hoge feesten van Israël, waarbij ook het Loofhuttenfeest hoort. En wanneer wordt gezongen en geklapt: Amor, Esperanza y la fé, geloof, hoop en liefde, want zij blijven, deze drie, dank zij El Signor Jesu Cristo. Er zitten een paar tieners naast me op de volle wankelende bank die bij dit lied zo hartstochtelijk er al hun energie in stoppen, dat je er bij trilt, letterlijk en figuurlijk. Op zo'n moment voel je dat het net iets te gemakkelijk is, de verschillen tussen de „liturgie” hier en bij ons alleen maar op de verschillen in volksaard te gooien. Hier in Nederland zet welhaast elke kerkdienst nog eens een extra rém op de weinige spontaniteit, die wij als Nederlanders toch al bezitten. Onze liturgie is een extreem van onszelf,

van de gelijkenis van de 5 wijze en de 5 dwaze meisjes.

Stuntwerk, infantiliseren

Sommige predikanten proberen „stuntwerk” te leveren in kerkdiensten met verstandelijk gehandicapte mensen. De illustratie bij het Bijbelverhaal wordt dan zo belangrijk dat de eigenlijke boodschap moeilijk meer te herkennen valt. Dat kan zelfs gevaarlijk zijn omdat sommige geestelijk gehandicapten illustratie en boodschap onvoldoende uit elkaar halen (bv. een jongen die een schoonmaakmiddel dronk omdat hij van binnen zwart was). Nergens gaat 'Ik heb een vriend' echter mank aan dit gevaar: het boek ademt een rustige, evenwichtige sfeer. „Niet alles behoeft te worden uitgelegd”, aldus Ds. Vreugdenhil (blz. 26).

Daarmee zijn we tevens gekomen aan een tweede beoordelingspunt. De samensteller van het boek wijst op het gevaar van het infantiliseren, het 'te klein' vertellen. Een korte toelichting mijnerzijds: We moeten ons goed realiseren dat een zwakzinnige man van 60 jaar toch een

ander mens is dan een kind van drie jaar met hetzelfde verstandelijke ontwikkelingsniveau. Vaak is de ontwikkeling niet harmonisch (op bepaalde ontwikkelingsgebieden relatief veel kennis). En - niet te vergeten - de levenservaring. Een zestigjarige zwakzinnige man heeft de oorlog meegemaakt en hij heeft afscheid genomen van zijn ouders. Dit betekent dat didactische werkvormen van de kleuterschool niet zondermeer op de zwakzinnigen van toepassing kunnen zijn. Het betekent tevens dat er met de 'werkjes' selectief moet worden omgegaan: die zestigjarige man zet je niet zomaar aan de vingerverf! Beide (en mogelijk nog andere) uitgangspunten zouden nog wel eens verder kunnen worden uitgewerkt; ze worden nu slechts aangestipt in het boek. Waarschijnlijk is een verdere uitwerking niet de bedoeling van de samensteller geweest; m.i. zou „Ik heb een vriend” er wel door aan waarde hebben gewonnen.

Beperking

In het voorwoord schrijft Ds. Vreugdenhil: „Het boek heeft betrekking

op mensen die kunnen praten. Het is niet ondenkbaar dat anderen heel andere ervaringen hebben”. Deze relativering is noodzakelijk. 'Ik heb een vriend' richt zich op verstandelijk gehandicapten die redelijk aanspreekbaar zijn d.m.v. het gesproken woord en de taal zelf ook actief kunnen gebruiken. Dat is dan ook een beperking van het boek. Er zijn grote groepen geestelijk gehandicapten die op een „lager” niveau functioneren. Ik ben erg benieuwd hoe een boek over de pastorale zorg aan deze mensen eruit zou zien. Dit boek vormt dus een illustratie hoe het pastoraat gestalte kan krijgen bij een bepaalde groep verstandelijk gehandicapten. Kán, want de zorg is zeer genuanceerd.

Tenslotte

Men moet niet verwachten met 'Ik heb een vriend' een handboek in handen te hebben. Op de kaft staat vermeld: 'Lees-, kijk- en werkboek'. Het laatste (werk-)gedeelte vormt een mogelijke (en kwalitatief goede) uitwerking.

Mits men voor ogen houdt dat 'in

dit boek niet alles staat' (hetgeen trouwens ook onmogelijk is) acht ik dit boek het waard om aangeschaft te worden door een brede groep mensen (breder dan alleen de mensen die professioneel met geestelijk gehandicapten in aanraking komen). Het is gemakkelijk leesbaar en de sfeer die het boek ademt, doet plezierig aan. Wat de wijze van samenstelling betreft, verdient de samensteller zeer zeker een compliment. De tekeningen en verhalen van de mensen 'over wie het gaat' verhogen de waarde van het boek.

Ds. P. Vreugdenhil
(samenstelling)

'Ik heb een vriend' (191 pag.)
Oosterbaan & Le Cointre, 1982
Prijs: f 22,90

„Als ik naar de hemel ga, dan neem ik mijn bandrecorder mee, want ik neem de stem van Jezus op. En 's avonds op mijn kamertje kan ik er dan nog eens naar luisteren”.

niet een correctie op onszelf. Het gitaarspel, en de mensen die met hun handen en voeten loskomen wanneer ze het over Hun Heer hebben - het is van een levensechtheid en een geloofswarmte, die je jaloers maakt. En wanneer we na een poos weer moeten verdwijnen, na eerst de hartelijke groet van de Nederlandse christenen te hebben overgebracht - er wordt luid geapplaudiseerd - zegt de jonge ouderling die ons naar ons busje uitgeleide doet: Per favor, alstublieft, vertel toch in uw land, dat ook hier het Woord van God in al zijn kracht en volheid wordt verkondigd”. En dat is dan ook eigenlijk de reden, dat ik dit artikel schrijf.

Want deze mensen, onze hermanos, broeders en zusters in het geloof, leven in Nicaragua. Een land dat keer op keer in de krant opduikt als een tweede Cuba in de achtertuin van Amerika, met een Sandinistische regering aan de leiding (Sandino was een guerilla-generaal in Nicaragua, die werd vermoord na een gemeenschappelijke maaltijd door de dictator Somoza). En nu is het vreemde in onze ogen, dat verreweg de meeste van deze orthodoxe christenen, die in Nederland bij wijze van spreken tot de EO zouden behoren, zich ronduit positief uitspreken over wat de regering wil en doet. O ja, ze hebben op bepaalde punten hun zorgen: over het groeiend militarisme in de samenleving, en over de manier waarop zeker aanvankelijk de Indianen in het Noorden - de Miskito's, waarvan 60 % behoren tot de Evangeli-

sche broedergemeenten! - door de overheid behandeld zijn. Ook zijn er, die vrezen dat de overheid te veel macht naar zich toetrekt - nu al is de invloed van de regering op pers, radio en TV ontzaglijk groot. Maar steeds horen we, dat hun respect voor en loyaliteit aan de regering vooropstaat. Hoe kan dat nu in vredesnaam ten opzichte van een regime, waarvan de vertegenwoordigers soms naar Moskou reizen, en waarvoor president Reagan keer op keer waarschuwt? Schort er dan toch iets aan hun geloof?

Ik denk veeleer, dat wij het zijn, die hier grove beoordelingsfouten maken. En om dat te verduidelijken, is het niet voldoende er op te wijzen, dat deze protestanten - ze vormen maar liefst 15 % van de hele bevolking! - nu een volstrekte godsdienstvrijheid bezitten, die ze onder dictator Somoza (tot 1979) niet hadden. Er moet dan ook iets worden gezegd over het kruis, dat over de wereld van nu ligt en waaraan onze wereld door eigen schuld lijdt: het kruis, waarvan de Oost-West verhouding en de Noord-Zuid verhouding de twee balken zijn.

Nicaragua is een arm, echt arm land, dat al twee eeuwen lang diep geleden heeft onder wat het rijke Noorden - met name de USA - het heeft aangedaan. Keer op keer vielen de Amerikaanse mariniers binnen om het te bezetten; het grondgebied is op Wallstreet, de Amerikaanse effectenbeurs, als koloniaal bezit verkwaanseld, en de gruwelijke dictator Somoza was een stropop van wat Amerika in Nicaragua goedgeacht. Vooral in de jaren

70, zo vertellen deze Evangelische christenen ons, zijn onder de verdrukking hun ogen er voor open gegaan dat het Evangelie óók een boodschap is van sociale gerechtigheid - dat het niet aangaat zich in de eigen godsdienstbeleving terug te trekken wanneer vooral de armen in de samenleving voortdurend worden uitgebuit, verdrukt en gemarteld. De revolutie van 1979 was voor hen dan ook vooral een bevrijding uit de handen van Somoza en de Amerikaanse druk - net zoals voor ons 1945 een bevrijding was uit de handen van Hitler en de Duitse druk. En ze hebben daarna krachtig meegewerkt aan de strijd tegen de armoede in hun eigen land. Misschien begint het nu al enigszins te dagen, wat ik bedoelde met die grove beoordelingsfouten van onze kant. Als wij met zulke landen te maken hebben, hanteren wijzelf - die deel uitmaken van het rijke Noorden! - keer op keer uitsluitend de meetlat van de Oost-West verhouding, als de enige maatstaf die voor zulke situaties geldt. En het oordeel is dan vlug geveld: dit land, als ongebonden land, zit toch al gevaarlijk dicht in de buurt van het Marxisme-Leninisme, en moet daarom - zo nodig met geweld - tot het besef van Westerse vrijheid en democratie worden teruggebracht. Maar door zó de zaak te versimpelen, zijn wij in feite bezig de kern van het probleem een kwartslag te draaien. We halen er als het ware de pijn uit van de Noord-Zuid verhouding, van de verdrukking van arm door rijk in deze wereld. En waarom? Wel, omdat het natuurlijk

prettiger is jezelf als de kampioen van de vrijheid te zien, dan als een arm en gebruikend en misbruikend werelddeel. Zo kunnen we onszelf de handen schoonwassen - we gaan vrijuit. Maar zo lijdt wel de wereld weer intenser aan het kruis van de Noord-Zuid en de Oost-West verhouding.

De orthodoxe protestante christenen in Nicaragua vragen ons nu, waar wijzelf, als christenen in het Noorden, staan. Toen we er waren, deden ze een hartstochtelijk beroep op ons de Verenigde Staten te bewegen hun steun terug te trekken van degenen, die - deel uitmakend van het kamp van de vroegere metgezellen van Somoza - vanuit Honduras keer op keer Nicaragua binnenvallen, en daarbij de gruwelijkste martelingen bedrijven. Deze week nog werd een catechetiserend Baptistenpredikant met zijn zeven catechisanten door hen overvallen en vermoord, in een dorpje niet ver van de grens.

Waar staan wij? Wassen wij onze handen schoon, of delen we in hun lijden? Het eerste wat ze ons vroegen, was: ons gebed.

Boekbespreking

„Jeugencyclopedia van de bijbel”,
uitgave van Kok, Kampen,
f 49,90.

Het is verheugend, dat Kok het initiatief heeft genomen een encyclopedie van de bijbel voor de jeugd uit te geven. Het is een prachtig, groot boek met een stevige harde kaft en mooie gekleurde illustraties geworden. Werkelijk een aanwinst op het gebied van kinderlektuur.

Op elk van de 315 bladzijden worden vier bijbelse trefwoorden behandeld in eenvoudige, voor kinderen vanaf plm. 9 jaar begrijpelijke taal. Er is getracht dicht bij het bijbelse spraakgebruik te blijven, zodat de associatie met wat er in de kerk, op school en thuis verteld wordt, versterkt wordt. Wie voor kinderen in begrijpelijke taal wil schrijven en zich aan het bijbels spraakgebruik wil houden, stelt zichzelf voor een bijzonder moeilijke opgave. Zolang het over concrete zaken gaat als doeken, windselen, malem, Maltha, sabbatsjaar, is het grootste probleem, zeer beknopt de essentie van het woord duidelijk weer te geven. Gaat het echter om abstracte begrippen als sacrament, verbond en zonde, dan komt daar de extra moeilijkheid bij, dat kinderen tot ongeveer 12 jaar zeer concreet denken en aan het abstraheren van begrippen nog niet toe zijn.

De meeste, in deze encyclopedie besproken woorden, betreffen dan ook concrete begrippen en daar heeft men een verstandige keus mee gemaakt. Bij de sporadisch behandelde abstracte begrippen komt men in de beschrijving zo spoedig mogelijk tot het concrete voorbeeld. Bij het abstracte begrip sacrament noemt men al in de tweede regel de voor het kind meer concrete zaken als doop en avondmaal. Toch is het haast niet te voorkomen zo nu en dan over de hoofden van de kinderen heen te schrijven, daar de bijbelse taal vol is van symboliek en abstractie. Te moeilijk voor het kind is b.v. wat er staat bij het woord „verbond”: „Het Oude Testament is Gods Verbond met Zijn volk door Abraham, het Nieuwe Testament is Gods verbond met Zijn volk door Jezus Christus.”

Bij elk trefwoord is een vierkleuren-illustratie opgenomen, waardoor steeds een beeld wordt opgeroepen van de cultuur van de bijbelse tijd. Voor kinderen maken deze illustraties dit boek zeer aantrekkelijk, terwijl ook ouderen het met genoegen ter hand zullen nemen.

In totaal zijn bijna 1200 trefwoorden behandeld. Strikt genomen is de lijst daarmee niet volledig, maar er is getracht met zorg die woorden te kie-

zen, die met enige regelmaat in de bijbel terugkomen en die voor het verstaan van de bijbelse boodschap van belang zijn.

Bij nauwkeurige lezing kan men bij verklaringen van verschillende woorden een kritische noot plaatsen. Bij sommige woorden is de redactie onlogisch, (b.v. Jonathan), eenzijdig (b.v. beeld), te beknopt (b.v. bedelaar), aanvechtbaar (kwartel), of in strijd met de illustratie (b.v. aalscholver).

Soms krijgt men wel eens de indruk, dat de laatste 10-15 jaar het gat in de markt van christelijk Nederland is ontdekt t.a.v. bijbelse kinderlektuur. Naast een aantal kinderbijbels was er weinig te koop op dit gebied in vergelijking met de vaak prachtige uitgaven, die in engelstalige landen verschenen. In snel tempo is men begonnen met het opvullen van dit gat, waarbij dikwijls gebruik is gemaakt van vertalingen uit het engels. Op zichzelf is hiertegen geen bezwaar te maken, mits er kritisch vertaald wordt. Dit wil zeggen dat er enerzijds rekening wordt gehouden met het kind en zijn bevattingsvermogen, anderzijds met de nederlands protestantse aard, die bijbelgetrouwheid en nauwkeurigheid hoog in het vaandel heeft. Zeer terecht moeten en mogen er aan bewerkingen en vertalingen voor kinderen hoge eisen gesteld worden.

Deze kritische opmerking, die niet geldt t.a.v. de bijbelgetrouwheid van deze encyclopedie, maar in enkele gevallen wel t.a.v. de nauwkeurigheid, neemt niet weg, dat Nederland blij mag zijn met deze uitgave, die op zeer aannemelijke wijze een leemte in de bijbelse kinderlektuur opvult.

Rest nog te vermelden, dat bij elk trefwoord één of meer bijbelteksten genoemd worden, waar de naam of het begrip voorkomt. Dit bevordert het rechtstreeks omgaan met de bijbel en het versterkt tevens het inzicht in de samenhang van de verschillende bijbelboeken. Wie als kind het omgaan met de bijbel heeft geleerd, zal daarvan bij het ouder worden de vruchten mogen plukken. Het zou ideaal zijn als in ieder gezin met kinderen deze encyclopedie bij de gezinsbijbelles aanwezig was, zodat het kind naar aanleiding van het gelezen bijbelgedeelte een trefwoord mag opzoeken en de verklaring mag voorlezen. Ook kan deze encyclopedie zijn diensten bewijzen bij catechisatie aan jongere catechisanten, terwijl hij in het documentatiecentrum van elke christelijke school aanwezig zou moeten zijn.

M. Vrijmoeth-de Jong

—o—

Sire - Een Wereld van Verschil.
Kok, Kampen. 183 pp.

Prijs f 27,50.

Een enkele keer brengt het verschijnen van een boek deze recensent tot jubelzangen. Deze (niet alledaagse) aandrang tot jubelen was bepaald bij me aanwezig, toen ik, al enige tijd geleden, merkte dat het boek *Een Wereld van Verschil* in ons land verkrijg-

baar was. Al meerdere malen had ik bij het lezen van het engelstalige oorspronkelijk de wens geslaakt dat dat boek ook bij ons nog eens mocht worden uitgebracht. En zowaar, Kok deed het nog ook: een keurig uitgevoerd en goed vertaald boek, dat voor wat het biedt niet te duur is.

Sire, die — anders dan de Nederlandse omslag vermeldt — in de Verenigde Staten hoogleraar is, schreef dit boek om een aantal levensbeschouwingen naast elkaar te plaatsen. Hij begint met de klassiek-christelijke kijk op God, mens en schepping en vervolgt met zes andere levensbeschouwingen.

De engelse titel „The Universe Next Door” is in zijn Nederlandse versie wat afgevlakt. Dat er geregeld in het menselijk denken een verschillend

„heleal” wordt bewoond komt wat meer tot uitdrukking in de hoofdstuktitels die vaak wat letterlijker zijn vertaald. Zo heet het (17e en 18e-eeuwse) Deïsme „een mechanisch heleal”. (hfdst. 3). Hoofdstuk 4, dat het Materialisme behandelt, heeft als titel „de stilte van de eindige ruimte”. Na twee hoofdstukken, over respectievelijk het Nihilisme en het Existentialisme, wordt ingegaan op de Oosterse mystiek, de interesse voor paranormale vermogens, enz. Dat uitvoerige laatste hoofdstuk draagt als titel „een apart heleal: het nieuwe bewustzijn”.

Sire kent zijn stof en hij legt de dingen goed uit. Erg prettig vind ik zelf dat hij zijn stof in stellingen uiteenzet. (zes stellingen + uitwerking over het Deïsme, vijf over Materialisme, vijf over Existentialisme, enz.) Waar

Opbouw-artikelen Ds H de Jong — op A4

Dit is het derde artikel in een reeks van voorlopig vier, waarin een overzicht wordt gegeven van materiaal, dat gebruikt zou kunnen worden in verenigingsverband. Ditmaal de C-serie met als titel 'Christen in de samenleving — kerk in de wereld'.

De bestellingen kunnen gedaan worden aan onderstaand adres.

De bestellers moeten niet verontrust zijn, wanneer het bestelde enige weken op zich laat wachten. Ik verzamel eerst een aantal bestellingen en kopiëer pas bij wat grotere aantallen. Verder kan ik u aanraden de bestellingen van B-, C- en D-serie (evt. ook A) te combineren (dat kan wel bijna f 10,— porto schelen!).

C. Christen in de samenleving - kerk in de wereld

C 1. Het einde van het Constantijnse tijdperk (4 pag.)

(Over 'het einde van een tijd, waarin de bijbelse boodschap, gedachten en normen een zekere mate van publieke geldigheid hadden'. In dit kader ook over het duizendjarig rijk).

C 2. Ongevraagd (stem)advies (2 pag.)

(Over het CDA en de kleine drie christelijke partijen en onze politieke taak.)

C 3. Dienstweigering (12 pag.)

(Tien stellingen met toelichting over dienstweigering van de hand van HdJ. In dit verband ook weer iets over het Constantijnse tijdperk. Daarna discussie met K. Goudriaan over 'bijbelgebruik' en de stellingen).

C 4. Antithese (3 pag.)

(Over de waarde van neutrale organisaties (Amnesty, Rode Kruis) en de kritisch-sympathieke participatie van christenen daarin; verder over de antithese 'niet als voorgegeven, maar waarop het gaandeweg kan uitlopen')

C 5. Een discussie (5 pag.)

(Discussie met R. Zuurmond over de vraag 'hoe links/rechts is de kerk'. HdJ ziet als beslissende vraag in deze discussie: 'of het bijbelse christelijke geloof een eigen, politieke probleemstelling en opstelling meebrengt').

C 6. Jeruzalem en de christelijke politiek (4 pag.)

(Over de relatie godsdienst en politiek en de houding t.o.v. de staat Israël; vervolgens een meditatie over de waarheid en Christus, i.v.m. de religieuze

verworteling van humane waarden).

C 7. De christen in de politiek (7 pag.)

(In zekere zin een vervolg, via een ingezonden, op C6. De volgende punten komen o.a. aan de orde: 'Mag een christen Gods Rijk bevorderen met politieke middelen', 'Wat zijn uitgangspunt en doel van christelijke politiek', 'De bruikbaarheid van de tweerijkenleer' en 'Het religieus worden van de politiek').

C 8. De betrekkelijke waarde van het nationale (5 pag.)

(De wereld is gedeeld in volken om de boze te kunnen weerstaan. Verder over de nederlandse nationaliteit en het einde van Nederland als christelijke natie; Jer. 29; over de politieke taak in een gesekulariseerde wereld).

C 9. Gelijke behandeling (4 pag.)

(Over de beperkte aktieradius van de wet; over wet en evangelie; verder over 'draagt elkanders lasten' en het valse evangelie van de gelijkberechtiging).

C10. Christelijke theologie na Auschwitz (11 pag.)

(N.a.v. het boek van H. Jansen schrijft HdJ over 'zending onder de joden', de invloed van de cultuur op het bijbelverstaan, Luther en Calvijn en het joodse volk, het afvallig christendom als hoofdschuldige van het antisemitisme, de term 'godsmoord' en het machtsdenken, de verhouding Israël-Edom als leermodel en het OT en de christelijke kerk).

Eén of meer van bovenstaande artikelen zijn te bestellen bij F. Gerkema, Wanningstraat 163, 8031 ZT Zwolle. Een indicatie voor de onkosten: f 0,10 per pagina + verzendkosten. Betaling na ontvangst.

ik de kennis had om hem een beetje te kunnen controleren bleek hij zijn stof voortreffelijk te beheersen en bondig de aspecten van elke visie te kunnen typeren.

Als men kritiek wil uiten, zou men kunnen zeggen dat in het laatste hoofdstuk nogal wat ruimte is geschonken aan het boek *The Teachings of Don Juan* van Carlos Castaneda. Dat boek, dat wel in onze taal verschenen is, heeft hier, meen ik, niet de aandacht getrokken die het in de V.S. heeft gekregen. Wat over dit boek gezegd wordt is echter toch wel weer van toepassing op meerdere symptomen van de subcultuur van de 60-er en 70-er jaren.

In het algemeen is de stof dus erg goed — en meestal „op dezelfde schaal” — weergegeven. Met name predikanten en studenten, maar ook opvoeders in het algemeen kunnen met dit boek hun voordeel doen, lijkt me.

Van ganser harte beveel ik dit boek aan. Voor mij hoort het bij de top-tien van het afgelopen jaar! Goed gedaan, uitgeverij Kok. Goed gedaan ook, Harriet Ferguson. Het was geen simpel boek om te vertalen, maar het is je goed gelukt.

P. J. van Kampen

P. Veldhuizen en assessor ds A. Beeftink.

Ds H. Schuurman wordt hartelijk welkom geheten in de regio Kampen. De agenda wordt vastgesteld.

De notulen worden gelezen en ondertekend.

Diverse ingekomen stukken, waaronder het accord van ds J. Plantinga met de opgestelde „acte van emeritaat” van de regio Kampen en een mededeling van de bevestiging op 20 maart van ds K. T. de Jonge als predikant te Almere.

Er zijn geen instructies.

Approbatie van ontslag en beroep van ds K. T. de Jonge en van ds H. Schuurman, respectievelijk beroepen te Almere en Dronten. Beide predikanten zetten hun handtekening onder het ondertekeningsformulier, waarmee zij zich verbinden aan de kerken van de regio Kampen.

Ds J. C. Schaeffer rapporteert over het werk van de regionale commissie voor samenspreking met de Chr. Geref. Kerken.

Ds H. Schuurman rapporteert namens de kerkeraad van Dronten over de instituering van de kerk te Almere. Benoemingen zijn niet aan de orde. Van de rondvraag naar art. 41 DKO wordt o.a. gebruik gemaakt door de kerk van Zwartsluis, die de regio advies vraagt i.v.m. het beroepingswerk.

De kerk van Steenwijk vraagt informatie aan de kerken over de bediening van het H. Avondmaal aan langdurig zieken.

Na een inventarisatie blijken de zieken zich d.m.v. de kerktelefoon toch wel betrokken te voelen bij het gebeuren in de kerk.

De persoonlijke rondvraag levert enkele wederzijdse dankbetuigingen op. De volgende vergadering wordt vastgesteld op donderdagavond 6 oktober 1983 om 19.00 uur te Emmeloord.

De kerk van Emmeloord zorgt tevens voor een praeses. IJsselmuiden zorgt voor een scriba en Zwartsluis voor een assessor.

Het kort verslag wordt gelezen en vastgesteld. De praeses gaat voor in dankgebed en sluit de vergadering.

Namens de regio Kampen,

A. Beeftink

waaruit de gemeente dan ev. ook naar buiten zou kunnen treden. Zij wilde daarvoor een pand aanschaffen, waarin al de activiteiten van de gemeente kunnen plaatsvinden (met uitzondering van de kerkdiensten), en waar tevens een paar jongeren uit de gemeente zullen wonen om een gedeelte van de beheerderstaken te vervullen en een aanzet te vormen voor een 'open huis'. Daarbij hoopte zij in dit pand nog enige kamers aan nieuwaankomende jongeren te kunnen verhuren, om hen zo ook een gemakkelijke ingang te verschaffen in onze gemeente.

Nu mogen wij U het verheugende bericht meedelen dat wij sinds 2 maart j.l. eigenaar zijn van een pand dat ons voor de genoemde doeleinden uitstekend geschikt lijkt, dat Bruggehoofd gedoopt is. In dit pand kunnen wij naast de kamers van de vaste bewoners nog 4 kamers verhuren. We hopen dat deze kamers in de loop van april klaar zijn voor bewoning. De bedoeling is dat deze voor de tijdsduur van ongeveer een jaar (nu bij de start voor ongeveer 15 maanden) worden verhuurd aan jongeren die net naar Groningen komen (b.v. eerstejaars studenten). Van de huurders wordt dus verwacht dat ze dan naar een andere kamer omzien, zodat ze met het ingaan van een nieuw cursusjaar plaats maken voor een nieuwe 'lichting' (vgl. SEH, Boomstraat te Utrecht). Verder wordt verwacht dat ze instemmen met de grondslagen van de stichting en zich actief willen inzetten voor een goede sfeer in het huis. Ook in noodgevallen, b.v. door het plotseling opgezegd krijgen van de huur, kan er een beroep op ons gedaan worden.

Laat ieder die belangstelling heeft voor een kamer en/of nadere inlichtingen zo snel mogelijk contact opnemen met: Bruggehoofd, Oosterhaven 12 Zz, 9723 AP Groningen, tel. 050-141390.

Wij hopen op deze manier een wederdienst te kunnen bewijzen aan hen die ons hebben gesteund.

Met vriendelijke groeten,
het S.E.O.G. bestuur

Signaalkampen

Ook dit jaar heeft de Stichting Signaalkampen der Calvinistische Studenten Beweging haar jaarlijkse affiche weer uitgegeven. De Stichting Signaalkampen organiseert christelijke kampen voor middelbare scholieren. Zeil-, zeilzwerf-, land- en fietskampen.

Of je nu nog nooit of juist heel vaak hebt gezeild, zo'n zeilkamp is een unieke ervaring. Overdag zeilen, zingen, watergevechten houden en passagieren in een mooi fries dorpje; 's avonds thuiskomen in onze boerderij „De Trye Peppels” bij Heeg, of op het moederschip „Vrijheid”, dat iedere avond weer ergens anders zijn anker laat zakken.

De landkampen, waaroder een fietskamp, worden in een boerderij in de Achterhoek gehouden. Speurtochten, dropping, kampvuur, alternatieve sportdag en natuurlijk fietsen en/of

wandelen. Te veel eigenlijk om op te noemen.

Een week lang optrekken met een groep leeftijdsgenoten; een week die je niet snel zult vergeten!

De kampen worden georganiseerd door de Stichting Signaalkampen. Dat is een groep jongeren die geheel vrijwillig de kampen organiseert en leidt. Signaalkampen zijn christelijke kampen, wat onder meer wil zeggen: er wordt gebeden aan tafel, we gaan naar de kerk of houden zelf een kampdienst en we praten over het kampthema. Juist die combinatie van samen plezier maken en serieus zijn maakt zo'n week onvergetelijk.

In ons affiche staan naast zakelijke informatie als data en kampprijzen, ook indrukken en foto's van de kampen.

Wil je meer informatie hebben, vraag dan ons gratis affiche aan bij: Stichting Signaalkampen der C.S.B., Postbus 5349, 1007 AH Amsterdam, tel. 020-120374.

Evangelische Alliantie

In het kader van het jaarthema „Ver-nieuwing van de Gemeente” houdt de werkgroep „Koninkrijk Gods en Sociale Gerechtigheid”, van de Evangelische Alliantie in samenwerking met de Evangelische Zendings Alliantie en Tear Fund, een ontmoetingsdag over „De relatie tussen evangelisatie en sociale gerechtigheid”. Het geheel van de dag staat onder leiding van de voorzitter van de E.A., prof. dr ir. J. H. van Bommel en de vice-voorzitter ds W. Bouw. De sprekers en inleiders op 16 april zijn: de Gereformeerde hoogleraar prof. dr K. Runia, die het standpunt binnen de Evangelische Alliantie n.a.v. het Grand Rapids Rapport „Evangelisatie en Sociale Verantwoordelijkheid” zal vertegenwoordigen en de bekende oud-hoogleraar prof. dr H. Berkhof uit Leiden, die zal spreken over het thema „Het goede nieuws van het Koninkrijk”. R. H. Matzken (d.miss.) zal spreken over „Gerechtigheid, sociaal en bijbels”.

Deze dag zal worden gehouden in het kerkelijk centrum „De Brug”, Schuilburgerweg 2 te Amersfoort, aanvang 10.00 uur. Geïnteresseerden kunnen zich wenden tot het E.A.-secretariaat, tel. 03438-13693.

Youth for Christ

De Trainingsschool van de interkerkelijke jeugdbeweging Youth for Christ wil het komende jaar met muziekteams gaan werken.

De Trainingsschool leidt momenteel jeugdevangelisten op voor klein-theaterwerk en voor het opstarten van plaatselijke evangelisatie activiteiten.

Vanaf 1 augustus 1982 draait de Youth for Christ Trainingsschool met twintig studenten in een nieuwe opzet die een verandering betekent van een theoretische HBO-school naar 'n praktisch gerichte opleiding.

De twee kleintheaterteams van Op Vrije Voeten verrichten, afgaand op de reacties van de docenten, baanbrekend werk op scholen.

Kerknieuws

Soemba

Vanuit Aalten ontvingen we het volgende verzoek:

Wilt U mee sparen voor de Zendings-school op Oost-Soemba?

Postzegels, waardebonnen, ansichtkaarten.

Laat iedere Zendingscommissie een afgevaardigde sturen naar de vergadering van S.O.S. op zaterdag 16 april a.s. te Amersfoort.

Plaats: Restaurant „De eenhoorn”, tegenover het station., Kon. Wilhelminalaan 33, hoek Stationsplein.

Alles afdragen aan ds Goossens, die voor doorzending zorgt.

Kort verslag van de vergadering van de kerken uit de regio Kampen

Namens de roepende kerk van Dronten opent ds H. Schuurman de vergadering, welke op donderdag 17 maart j.l. te Emmeloord werd gehouden. Hij laat zingen Ps. 100:1 t.m. 4, leest 1 Petr. 5:1 t.m. 4 en gaat voor in gebed.

In zijn openingswoord feliciteert hij de kerk van Almere met haar instituering; wenst ds E. Zwarteveen namens de regiovergadering van harte beterschap.

De credentiebrieven worden nagezien en in orde bevonden. Twee waarnemers uit de Chr. Geref. Kerk van Dronten worden hartelijk welkom geheten.

De vergadering wordt geconstitueerd. In het moderamen nemen zitting: praeses ds K. T. de Jonge, scriba ds

Nieuws uit breder kring

S.E.O.G.

Ongeveer een jaar geleden hebt U in Opbouw een mededeling kunnen lezen van de toen pas opgerichte S.E.O.G. (Stichting Evangelisch Ontmoetingscentrum Groningen). Wij zijn erg blij met de vele reacties die wij mochten ontvangen en voor de financiële steun.

Om nog even uw geheugen op te frissen, de stichting heeft ten doel de onderlinge gemeenschap in de gemeente te bevorderen, door een vaste ontmoetingsplaats te creëren, van-

De openheid van scholieren om te spreken over wat hen wezenlijk bezighoudt blijkt tegenover Op Vrije Voetiers die min of meer leeftijdsgenoten zijn veel groter dan tegenover eigen leerkrachten.

Een feit dat uiteindelijk m.n. godsdienst- en maatschappijleerlessen ten goede kan komen.

Door zogeheten startteams wordt pionierswerk verricht op het terrein van jeugdevangelisatie

Daarbij acht men het van belang dat met name kerkjeugd meer actief wordt in evangelisatieactiviteiten.

Youth for Christ streeft met name in dit werk naar een hechte relatie met plaatselijke kerken en christelijke scholen.

De basisopleiding is voor alle studenten gelijk, ieder team krijgt daarnaast direct op de praktijk gerichte training.

Informatie kan aangevraagd worden bij Stichting Youth for Christ Nederland, Trainingsschool, Postbus 73 3970 AB Driebergen.

Morgenlandzending

De jaarlijkse ontmoetingsdag wordt D.V. gehouden op zaterdag 16 april a.s., van 10.30 tot 15.30 uur, in het Stefanuscentrum, Amazonedreef, h. Braziliëdreef, Utrecht-Overvecht.

Op het programma staat o.a.:

— Dr J. A. B. Jongeneel, wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de Universiteit te Utrecht, spreekt over „Bijbel en zending”.

— Dr A. Wind, wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de Theologische Hogeschool te Kampen, houdt een causerie over: „Christelijke en Moslims stromingen in Libanon”.

— Bespreking der jaarverslagen.

Alle belangstellenden zijn van harte welkom. Voor kleine kinderen is er een crèche. Er wordt een eenvoudige lunch aangeboden.

Het gebouw is te bereiken vanaf Utrecht Centraalstation met bus 7, richting Ammandreef, tot halte Amazonedreef, bij de kerk. Vanaf station Utrecht-Overvecht bus 1, richting Overvecht, tot halte Amazonedreef.

Toon uw belangstelling voor het werk in Libanon en voor de zendingsproblematiek in deze tijd, en neemt anderen mee naar deze ontmoetingsdag.

E.Z.A.

Op de Wereldwijde Zendingsdag, de jaarlijkse manifestatie van de Evangelische Zendings Alliantie (EZA), speelt het persoonlijke contact van de bezoekers met de aanwezige zendingen een belangrijke rol. De zendingswerkers die met verlof in Nederland zijn zullen onder meer aanwezig zijn bij de stands van hun respectieve genootschappen op de zgn. 'zendingsbeurs'.

De manifestatie wordt gehouden in de Jaap Edenhal te Amsterdam op Hemelvaartsdag (12 mei). Er zijn samenkomsten om 10.15, 13.30 en 15.45 uur.

's Morgens spreekt Anne van der Bijl van de Stichting „Kruistochten”, werkzaam in Oost-Europa.

Die ochtenddienst staat in het teken van 'lofprijzing en aanbidding'.

Aan het einde van de dag (tweede middagdienst) is ds A. Kleijne van de Belgische Evangelische Zending de spreker.

De EZA is het samenwerkingsverband van de zgn. 'geloofszendingen', de onafhankelijke (niet aan bepaalde kerken gebonden) zendingsgenootschappen, die met elkaar zo'n achthonderd zendingen aan het werk hebben.

De Jaap Edenhal ligt aan de Radioweg en is te bereiken met buslijn 8 van het Amstelstation en met tramlijn 9 van het Centraal Station.

Evangelische Hogeschool

Op 26 januari 1983 is aan de Evangelische Hogeschool te Amersfoort de opleiding MO-economie van start ge-

gaan, dit in samenwerking met de Leidse Onderwijs Instellingen.

Aan deze opleiding kan op tweeërlei wijze worden deelgenomen. De opleiding MO-economie maakt deel uit van de lerarenopleiding van de EH ten

behoefte van het vak maatschappijleer. Als zodanig is de opleiding slechts toegankelijk voor full-time studenten. Inschrijving dient te geschieden voor aanvang van het academisch jaar.

*Ik kan gaan slapen zonder zorgen,
Want slapend kom ik bij U thuis.
Alleen bij U ben ik geborgen.
Gij doet mij rusten tot de morgen
en wonen in een veilig huis.
Psalm 4 vers 3 (berijmd).*

Door zijn Hemelse Vader thuis gehaald, mijn lieve man, onze lieve vader en opa

Gijsbert Johannes Lakerveld

op de leeftijd van 81 jaar.

F. Lakerveld-Vos

Emmeloord, Jan en Janty Lakerveld-de Jong
Apeldoorn, Coby en Joop Scheltens-Lakerveld
Nuenen, Harry en Tonny Lakerveld-van Willigen
Emmeloord, Ida en Hans van den Brink-Lakerveld
en kleinkinderen

Utrecht, 30 maart 1983

Linnaeuslaan 65

De begrafenis heeft zaterdag 2 april plaatsgehad op de begraafplaats „Daelwijk”.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
T. Hoekstra
Ds. H. de Jong;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs:

f 42,— per jaar of f 22,— per halfjaar.
Buitenland f 50,— p. jaar of f 65,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122,
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Zoekt U in 't voor- en naseizoen voor uw groep ruimte?

Wist U dat

**Evangelische camping
„T BELOOFDE LAND”**
voor grote en kleine groepen
accommodatie heeft?

BOSWEG 17 - 3781 NG VOORTHUIZEN
TEL. 03429 - 2942

Jongeman, 22 jaar,
zoekt

KAMERS

in Utrecht-Zeist en omstreken.

Telefoon 03407-2518 na 16.00 uur te bereiken.

**Vriendelijk verzoek om uw
ADVERTENTIES
SCHRIFTELIJK
OP TE GEVEN!!!**

Uiterlijk dinsdagmorgen, 10 uur, dient de tekst in ons bezit te zijn. Foto's en tekenwerk voor het maken van cliché's dienen 1 week voor de plaatsingsdatum ter drukkerij te zijn.

In de serie

HULP BIJ BIJBELSTUDIE (2)

is verschenen

HET GEBED

ds M. R. van den Berg

24 pag. f 3,75

Een aantal praktische bijbelstudies over het gebed.

Uit de inhoud: Wat is bidden? Gebedsverhoring, God laat Zich verbidden, Gebedsgenezing, Voorbede, Het Onze Vader.

De brochure kan zowel voor individuele als gemeenschappelijke bijbelstudie gebruikt worden.

Bestellen bij: C. J. van Dijke,
Marterlaan 2,
2116 EX Hilversum
postgiro: 3910300

De brochure kan gebruikt worden voor gemeenschappelijke en individuele studie.

GLJC

Een uitgave van het
Gereformeerd Landelijk Jeugdcomité
Gereformeerd Landelijk Jeugd Comité in samenwerking met
Bijlten & Schipperheijn te Amsterdam.

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken folders enz.

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist